

Det är något alldeles särskilt med porträttkonst. På Nationalmuseum i Stockholm har under höstens visats en stor utställning med porträtt genom fem sekel, från renässans till nutid. Ansikte mot ansiktet, som utställningen heter, berör något av det mest fundamentala i mänsklig kommunikation. I våra medmänniskors ansikten ser vi oss själva som mänskliga varelser. Sociala koder, självuppfattning och känslor står skrivet i anletsdrag och hållning. Det är ett världsomspännande språk som är avläsbart bortom tungomål och kulturtradition. Till detta kan läggas att ett konstnärligt porträtt är inte bara en yttre bild, utan också en personlig tolkning av en annan människa.

Med tanke på vad som tilldrager sig i huvudstaden så är det kanske inte är en slump att läns museet just nu visar två porträttutställningar. I det för utställningar hopplösa trapphuset hänger porträtt ur John Thorgrens kvarlåtenskap, delar av en donation till museet. Thorgren tillhör den generation av norrbottenskonstnärer som debuterade under fyrtio och femtioalet och som kom att tillhöra "Bodenskolans", trots att han i slutet på fyrtioalet flyttade söderut i samband med studier på Otte Skölds målarskola. Efter värnplikten arbetade han några år på A8 i Boden som stamanställd militär men i Boden kom han också i kontakt med det spirande konstlivet genom pedagogen och konstnären Stig Sandberg. Sandberg var i sin tur inspirerad av den västerbottniske rikskände puristen Helge Linden. Man kan tydligt avläsa varifrån stilidealen kommer i Thorgrens målning *Kvinna (Margit)* från 1952. Att han tio år senare anfäktas av den tidens informella måleri ser man i en målning som han kallar *Höstbjörkar*, målad 1960 - 62. Var tid har sitt idiom och konstnärer prövar, väger och jämför naturligtvis sin förmåga gentemot tidens rådande ideal. Så småningom hittade Thorgren sitt uttryck i ett kraftfullt koloristiskt måleri här representerat i porträtten från sjuttioalet och framåt.

På äldre dar flyttade han tillbaka till Boden och gick där ur tiden i fjolhöstas. Han efterlämnade en stor förnämlig konstskatt som han ville donera till Bodens kommun mot att kommunen tog på sig att förvalta och visa den. Men korkskallarna i kommunen tackade förstås nej. Samma korkade svar gav man till dem som ville donera en samling av Stig Sandbergverk. Man får i alla fall vara glad att museet tog emot sin donation, fast den får ju efter museets kontorisering bokstavligen hänga i farstun.

I en annan hopplös lokal, caféet, visar museet just nu en porträttutställning av Deisy Villamil. Hon kallar utställningen "På ålderns höst". Idén till utställningen kommer via hennes erfarenheter av arbete inom kommunal Vård och Service. Utgångspunkten tycks ha varit att varje människa har en berättelse som hon bär på, berättelsen om hennes eget liv. Villamil har tagit fasta på detta och avporträtterat ett antal äldre människor i deras hemmiljö i respektfullt arrangerade bilder. Personerna sitter, gärna uppklädda, ofta centralt i motivet, omgivna av sina möbler, prydnadssaker och fotografier. I ljussättningen finns en strävan efter saklig och klar redovisning av motiven, en slags enkelhet i berättandet. Det är något gripande och storslaget över många av bilderna. I dem kan man utläsa mycket om livsgärningar, samhällsstatus, släktband, intressen, övertygelser, ideal och livshistorier.

Det finns alldeles för mycket av socialpornografi inom dagens "dokumentära" konstfoto. Då är det befriande att se en fotograf som närmar sig sina medmänniskor med stor empati och respekt för personlig integritet och jag känner stark sympati för Villamils sätt att berätta. Två små sevärd porträttutställningar således just nu på museet.

Bertil Sundstedt